

Europautvalget

Informasjonspakke

Fra faggruppen for EU/EØS-informasjon

29. mai 2018

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 23. mai. Fra regjeringen møter arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie, finansminister Siv Jensen, og utenriksminister Ine Eriksen Søreide. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre EU/EØS-aktuelle saker.

Arbeids- og sosialminister Hauglie vil redegjøre for:

- [EUs forslag om et nytt europeisk arbeidsmarkedsbyrå](#)

Finansminister Jensen vil redegjøre for:

- [Innlemmelse av rettsaker på finansmarkedsområdet](#)

Andre saker på finansområdet:

- [Forslag om styrking av EUs finanstilsyn](#)

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

- [Brexit](#)
- [Status for implementering av EUs fjerde jernbanepakke](#)
- [ESA-sak om foreldrepengeordningen til EFTA-domstolen](#)
- [Handelshindre for stål og aluminium](#)

Andre aktuelle saker:

- [EØS-rådsmøtet 23. mai](#)

Et utvalg av rettsaker:

- [Glysofat – fornyet godkjenning](#)
- [Overvåkingsprogram for skrantesyke](#)
- [Forberedende tiltak om forsvarsforskning](#)

Arbeids- og sosialminister Hauglie vil redegjøre for:

EU's forslag om et nytt europeisk arbeidsmarkedsbyrå

«Norske myndigheter deltar i dag på en rekke europeiske samarbeidsarenaer innenfor arbeidsmobilitet som Europakommisjonen nå foreslår lagt inn under et nytt arbeidslivsbyrå, European Labour Authority. Det nye byrået skal bl.a. bidra til å styrke det europeiske samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Norge har gitt uttrykk for at det nye byrået må respektere nasjonal kompetanse. Det er viktig å sikre fortsatt norsk deltakelse i de organer og fora under byrået der vi allerede deltar. Forslaget er nå til behandling i EU's organer, og regjeringa vil følge prosessen nøye.» Dette sa utenriksministeren [i sin redegjørelse](#) om viktige EU- og EØS-saker 22. mai.

EU-kommisjonen la 13. mars frem [et forslag](#) om å opprette et europeisk arbeidsmarkedsbyrå, forkortet ELA. Det overordnede formålet med dette byrået er å styrke rettferdig mobilitet av arbeidskraft i EU gjennom bedre håndhevelse av EU-regler om fri bevegelighet for arbeidstakere og tjenesteytelser. Forslaget er merket som EØS-relevant. Norge, Island og Liechtenstein, samt Sveits, er invitert til å delta som observatører.

Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået utgjør et ledd i Europakommisjonens strategi for å gjennomføre [en europeisk søyle for sosiale rettigheter](#). Den sosiale søylen består av 20 prinsipper, som alle skal bidra til like muligheter og tilgang til arbeidsmarkedet, rettferdige arbeidsforhold og sosial beskyttelse og inkludering.

Arbeidsmarkedsbyrået skal sikre at EU's regler håndheves på en rettferdig, enkel og effektiv måte. Det skal støtte medlemslandene i saker som angår grensekryssende mobilitet, som fri bevegelse av arbeidstakere, koordinering av trygdeordninger, og samarbeidet mellom landene for å takle svart arbeid.

Det nye byrået skal ha tre hovedmål:

- *Informasjon.* Det skal gi informasjon til borgere og bedrifter om muligheter, rettigheter og plikter når man bor, arbeider eller har virksomhet i annet medlemsland.
- *Støtte opp om samarbeidet mellom de nasjonale myndighetene.* Dette gjelder i saker som berører flere land, for eksempel utveksling av opplysninger som kan sikre effektiv håndheving av EU-retten. Byrået kan også koordinere og støtte felles inspeksjoner og kontroller dersom medlemslandene ber om det, for eksempel for å bekjempe svindel og misbruk.
- *Megle og avgjøre tvister i grensekryssende konflikter.* Formålet er å fremme løsninger, blant annet ved uenighet mellom nasjonale myndigheter om anvendelsen av EU-regelverket. Dersom det er nødvendig, skal byrået avgjøre tvister. Forordningens bestemmelser om tvisteløsning fremstår noe uklare. Selve prosedyren for hvordan meglingen skal foregå, fremgår ikke av forslaget. Det fremgår heller ikke hvordan avgjørelsene skal utformes og eventuelle ankemuligheter til eksempelvis EU-kommisjonen eller EU-domstolen. Det skal oppfordre til samarbeid, for eksempel ved omstrukturering av virksomheter som berører flere medlemsland.

Arbeidsmarkedsbyrået vil dekke alle sektorer. Europakommisjonen fremhever spesielt transportsektoren, hvor de mener byrået kan gi operasjonell støtte til de nasjonale myndighetene, slik at man sikrer en rettferdig og effektiv håndheving av regelverket.

Forslaget skal nå behandles i Rådet og i Europaparlamentet. Målet er at byrået skal starte arbeidet i 2019 og være fullt operativt i 2023. Europakommisjonen ser for seg 140 ansatte ved oppstart.

Arbeids- og sosialpolitikk er områder som hittil har vært innenfor medlemsstatenes eksklusive kompetanse, i kraft av det såkalte *nærhetsprinsippet*. Dette prinsippet går ut på at beslutninger skal tas på et så lavt nivå som mulig, og at EU – bortsett fra der EU har enekompetanse – utelukkende handler når det vil være mer effektivt enn å handle på nasjonalt, regionalt eller lokalt nivå. EU mener at det vil være mer effektivt å handle på EU-plan enn nasjonalt plan hva gjelder oppgavene byrået er satt til å utføre. Samtidig fremheves at forslaget ikke skal medføre nye plikter for medlemslandene, ei heller gi nye rettigheter til medlemslandenes borgere.

Byråets oppgaver spenner vidt, fra «*soft law*»- oppgaver som å forbedre adgang til informasjon for å bidra til grenseoverskridende aktivitet, utarbeide analyser og risikovurderinger og utstede retningslinjer. Av oppgaver som synes mer juridisk bindende, skal byrået inneha tvisteløsningskompetanse mellom medlemslandene, foreta inspeksjoner i medlemslandene og i medhold av nasjonal lov innhente informasjon til bruk i byråets arbeid. Byrået har utstrakte rapporteringsforpliktelser overfor EU-kommisjonen, også dersom det er mistanke om brudd på EU-retten mer generelt.

Både EU-kommisjonens presentasjon av den sosiale søylen, samt forslaget til et europeisk arbeidsmarkedsbyrå, har vakt debatt i andre nordiske land. Forslaget fra Europakommisjonen har [de siste åtte ukene vært til vurdering i de nasjonale parlamentene](#) i EU. Frist for innspill var 21. mai. Det er bare Sverige som har fremmet en såkalt begrunnet uttalelse (se like nedenfor), men noen andre parlamenter har uttalt seg. Dersom en tredjedel av EU-landenes parlamenter fremmer en begrunnet uttalelse mot et forslag, må Europakommisjonen gjennomgå forslaget på nytt.

[Den svenske arbeidsministeren, Ylva Johansson \(S\) sa etter at forslaget ble lagt frem](#) at hun ser behovet for et arbeidsmarkedsbyrå, men at det er for tidlig å si om en ny myndighet er den beste løsningen. Samtidig mener hun at forslaget ikke griper inn i EU-landenes nasjonale kompetanse.

[Arbeidsmarkedskomiteen i Sveriges riksdag vedtok 16. mai å sende en grunnlagt uttalelse til EU.](#) Et flertall av partiene (Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna og Sverigedemokraterna) mener forslaget er i strid med nærhetsprinsippet, som sier at beslutninger som kan tas nasjonalt, regionalt eller lokalt, ikke skal tas på EU-nivå. Komiteen mener det ikke kommer klart fram at byrået vil gi merverdi. Det finnes allerede i dag etablerte strukturer både nasjonalt og på EU-nivå som kan håndtere de spørsmålene som byrået skal ha ansvar for, mener komiteen, og er bekymret for økt administrasjon og merarbeid. Forslaget om at byrået skal megle mellom medlemsland og bidra i felles inspeksjoner ser komiteen som spesielt problematisk. I tillegg er komiteen opptatt av forslaget om at byrået skal rapportere tilbake til Kommisjonen om hvordan EU-landene følger EU-retten. Dette kan «*användas som skäl för att utvidga regelverket på arbetsmarknadsområdet eller att utvidga myndighetens mandat. Därmed finns det också en risk för att myndighetens verksamhet hamnar i konflikt med de nationella arbetsmarknadsmodellerna*».

Et mindretall som har reservert seg, mener forslaget ikke er i strid med nærhetsprinsippet. De deler den svenske regjeringens holdning om at det er behov for tiltak på EU-nivå for å sikre målet om en rettferdig bevegelse av arbeidstakere i det indre marked. Mindretallet mener det blant annet er behov for støtte når det oppstår grensekryssende tvister, og for å hindre at aktører omgår gjeldende regler. Partiene understreker at det er avgjørende at arbeidsmarkedsbyrået ikke «*undergräver parternas autonomi och kollektivavtalens ställning*».

Det danske [Folketings Beskæftigelsesudvalg uttalte seg 17. mai](#) om forslaget. Et flertall (S, V, LA, SF og KF) mener forslaget ikke er i strid med nærhetsprinsippet. Samtidig understreker de at det nye byrået ikke må tilføres overstatlig myndighet, og at oppgavene må begrenses til å bedre håndhevingen av dagens regler. De ønsker at det skal legges vekt på å styrke den grensekryssende håndheving gjennom bedre tilgang på informasjon og et bedre samarbeid

mellom landene. Et mindretall (DF og EL) mener forslaget er i strid med nærhetsprinsippet. De mener byrået får et svært bredt arbeidsfelt, og er spesielt kritisk til at byrået får i oppgave å «støtte håndhevelsen» av EU-lovgivning som er implementert via kollektive overenskomster. Et annet mindretall (ALT og RV) er positive til opprettelsen av byrået. De mener det ikke er snakk om en overstatlig myndighet, og at byrået kun kan komme med anbefalinger.

Finansminister Jensen vil redegjøre for:

Innlemmelse av rettsakter på finansmarkedsområdet

300 rettsakter venter på å bli tatt inn i EØS-avtalen på finansområdet. Regelverket er en konsekvens av at EØS EFTA-landene ble en del av EUs finanstilsyn i september 2016. Etterslepet har konsekvenser for norsk finansnæring, særlig for norske finansselskap som har datterselskap i et EU-land.

Forordningene som opprettet EUs tre finanstilsyn og Risikorådet ble tatt inn i EØS-avtalen 30. september 2016. På grunn av langvarige forhandlinger i forkant, bygde det seg opp et etterslep av rettsakter som er vedtatt i EU men ikke tatt inn i EØS-avtalen. I [referatet fra møtet i EØS-rådet 14. november 2017](#), kommer det fram at man etter vedtaket i september 2016 kun hadde tatt inn 9 rettsakter på dette området i EØS-avtalen, og at etterslepet er på ca. 300 rettsakter. Per. 1. april 2018 er det fortsatt et etterslep på ca. 300 rettsakter. Regjeringen skriver i sin nye [EU-strategi](#) at den har intensivert innsatsen for å rette på dette, i samarbeid med de andre EØS EFTA-landene og EU.

[Finansminister Siv Jensen \(FrP\) hadde høsten 2017 to møter](#) med visepresident i Europakommisjonen Valdis Dombrovskis, hvor tema var en felles innsats for å få ned etterslepet på finansområdet. Etter det siste møtet, 7. november, ble det vist til at det hadde vært en positiv utvikling. Siv Jensen understreket at det er viktig at norsk finansnæring har de samme rettighetene som sine konkurrenter i EU-land.

Finansnæringen er kritisk til at man ikke får informasjon om hvorfor det går sent å innlemme rettsaktene, og hvilke tilpasninger det forhandles om. «[Det er et problem at prosessen er så lukket](#)». Det gjør at det er umulig for næringen å danne seg et bilde av når ting kan være på plass», sier direktør i Finans Norge, Ellen Bramness Arvidsson, til NTB 21. september 2017. Ifølge norske myndigheter er det i stor grad snakk om rent «teknisk-juridiske» tilpasninger, men Siv Jensen sier til NTB at det også er diskusjoner om enkelte tilpasninger av politisk art. Jensen ønsker ikke å utdype nærmere hva disse gjelder. Ifølge NTB mener man fra norske side at Europakommisjonen har prioritert saken for lavt.

I møtet med kommissær Dombrovskis i november fikk Norge forsikringer om at det er en vilje på EU-siden til å finne pragmatiske løsninger i overgangsperioder som oppstår når det tar tid før rettsakter innlemmes i EØS-avtalen. I den europapolitiske [redegjørelse i Stortinget 22. mai](#), viste utenriksminister Ine Eriksen Søreide til regelverket for verdipapirmarkedet Mifid/Mifir som eksempel på viktige rettsakter som ikke er tatt inn i EØS-avtalen. Regelverket er gjennomført i Norge, og EU har nå akseptert at dette i en overgangsperiode er tilstrekkelig for full deltakelse i det indre markedet på dette området.

Kommisjonen har lagt frem en rekke forslag til nytt regelverk på finansmarkedsområdet. I september 2017 ble det blant annet lagt frem et omfattende forslag til endringer i regelverket for EUs finanstilsyn. (Se neste sak).

Andre saker på finansområdet:

Forslag om styrking av EUs finanstilsyn

«Dersom Kommisjonens forslag skulle bli fulgt opp i Rådet og Europaparlamentet, vil det kunne bli krevende å finne nødvendige EØS-tilpasninger og å få det nye regelverket innlemmet i EØS-avtalen», står det i [vedlegget til regjeringens arbeidsprogram for 2018](#). Det vises til at Finansdepartementet følger opp overfor relevante personer i Parlamentet og i Rådet for å informere om de særlige EØS-utfordringene i forslaget.

Forslagene om [revisjon av EUs finanstilsyn](#) og [ESRB-forordningen](#) ble lagt fram i september 2017. Europakommisjonen foreslår at EUs finanstilsyn får ytterligere myndighet og oppgaver, blant annet:

- EUs finanstilsyn skal hvert tredje år utarbeide tilsynsplaner med strategiske mål og prioriteringer. Disse skal innarbeides og følges opp av nasjonale myndigheter.
- EUs finanstilsyn skal få større mulighet til å gripe inn, megle og fatte vedtak ved uenighet mellom nasjonale tilsyn. I motsetning til dagens regler, så åpnes det nå for at EU-tilsynet kan involvere seg i tvister på eget initiativ.
- ESMA (verdipapirbyrået) foreslås å få direkte myndighet på flere områder knyttet til kapitalmarkedsunionen.
- Management Board legges ned, og det opprettes et nytt utøvende styre (Executive Board). Flere oppgaver og vedtakskompetanse i viktige saker flyttes fra tilsynsstyret til det nye utøvende styret. Det skal bestå av tilsynsstyrets leder og noen få fulltidsansatte medlemmer, som er ansatt for fem år og oppnevnt av Rådet. (I dag er tilsynsstyret det øverste beslutningsorganet i hvert av de tre EU-tilsynene. Det består av tilsynssjefene for de nasjonale tilsynsmyndighetene. Management Board er et mindre utvalg av tilsynsstyret, som forbereder saker og som også kan fatte enkelte beslutninger).

[I slutten av april sendte EØS EFTA-landene en felles uttalelse til EUs institusjoner](#). Uttalelsen er et innspill til forhandlingene i EU, og legger vekt på følgende:

Deltakelse i beslutningsorganene.

Det vises til lange og kompliserte forhandlinger om tilpasninger da regelverket om EUs finanstilsyn ble tatt inn i EØS-avtalen i september 2016. Det understrekes at det er viktig at man opprettholder den balanserte løsningen man fant den gangen knyttet til deltakelse i EU-tilsynene. I kommentaren er man spesielt opptatt av forslaget om at viktig beslutningsmyndighet skal flyttes til et nytt «Executive Board», og at EØS EFTA-landene må få en tilstrekkelig deltakelse her.

Overnasjonale tiltaksplaner og direkte tilsynsoppgaver.

Det er ønske om mer fleksibilitet knyttet til de foreslåtte nye sentraliserte tiltaksplanene, slik at man kan gjøre nødvendige nasjonale tiltak. De nye direkte tilsynsoppgavene bør begrenses til tilfeller hvor nasjonale tilsyn er åpenbart dårligere, og det må tas hensyn til nærhets- og proporsjonalitetsprinsippet.

Overføring av myndighet.

Landene er bekymret for at prosedyren for å overføre ny myndighet fra nasjonale tilsyn til EFTAs overvåkingsorgan ESA kan åpne for kompliserte konstitusjonelle og politiske spørsmål, som kan være vanskelig å løse.

Det europeiske råd for systemrisiko (ESRB).

Når det gjelder ESRB-forordningen, så mener EØS EFTA-landene det er positivt at Kommisjonen foreslår å slette artikkel 9(5), og på den måten fjerner uklarheten om EØS EFTA-landenes deltakelse.

Statssekretær i Finansdepartementet, Geir Olsen (V), sier til Klassekampen 4. mai at: [«Hovedproblemet med forslaget er at de vil løfte alle viktige beslutninger til «executive board»](#)

der Norge ikke sitter. Da flyttes beslutningsmakt til et forum der Norge ikke er medlem». Olsen viser til at det er uenigheter om forslaget også blant EU-landene.

[Revisjon av EUs finanstilsyn var tema for en egen debatt på EØS-rådsmøtet 23. mai](#). Etter møtet understreket den islandske utenriksministeren, på vegne av EØS EFTA-landene, at løsningen EU ender opp med må sikre fortsatt full deltakelse for EØS EFTA-landene (uten stemmerett). [Se egen omtale av EØS-rådsmøtet](#).

Ifølge den [danske regjeringens notat til Folketinget](#) er mange av EU-landene kritiske til den utstrakte overføring av myndighet til de europeiske tilsynene på bekostning av nasjonale tilsyn. Den danske regjeringen framhever blant annet den myndigheten EUs finanstilsyn får til å utarbeide nasjonale strategi-, tilsyns- og arbeidsprogrammer. Det vil pålegge landene store bindinger og begrense muligheten til å ta spesielle nasjonale hensyn. [Den svenske regjeringen](#) ser fordelene med et sentralisert tilsyn på enkelte områder, men er kritisk til deler av forslaget som kan føre til en uklar ansvarsdeling, mindre effektivt tilsyn og endringer i beslutningsprosessen.

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

Brexit

Skilsmissen

Forhandlinger om en endelig skilsmisseavtale mellom Storbritannia og EU går nå inn i slutfasen. Målet er å vedta denne på et toppmøte i Brussel i oktober. Sluttforhandlingene tar utgangspunkt i [et foreløpig felles utkast til avtale fra mars 2018](#) og en [politisk enighet mellom partene](#) fra desember 2017.

De to vanskeligste spørsmålene ser ut til å være grensen mellom Irland og Nord-Irland og, det fremtidige tollsamarbeidet mellom EU og Storbritannia.

Den politiske enigheten i desember 2017 var basert på at det ikke skal være noen fysisk grense («*hard border*») mellom Irland og Nord-Irland og at Belfast-avtalen skal opprettholdes. I etterkant var det imidlertid ulike oppfatninger av hvordan dette kunne oppnås. Europakommisjonen foreslo i sitt [utkast til skilsmisseavtale](#) i februar at Nord-Irland måtte forbli i EUs tollunion og indre marked for å hindre en fysisk grense. Theresa May hadde på sin side gitt en [skriftlig garanti](#) til Nord-Irland om at *hele* Storbritannia ville forlate EUs tollunion og EUs indre marked, og at Storbritannia på ingen måte skulle splittes opp (regulatorisk). Hennes reaksjon til Kommisjonens forslag i februar var også: [«no UK prime minister could ever agree to it»](#).

Allikevel så Storbritannia og EU i sitt felles utkast til avtale i mars ut til å ha blitt enige om en såkalt “backstop”-løsning for grensespørsmålet. Det innebar at Nord-Irland ville forbli tilknyttet EUs tollunion og indre marked dersom partene ikke ville finne andre løsninger. Statsminister May har foreløpig foreslått to andre løsninger på tollsamarbeidet inkludert et såkalt tollpartnerskap. EU skal ha avvist begge forslag, og understreker nå at de forventer nye konkrete innspill fra den britiske regjeringen før toppmøtet i juni.

Britiske myndigheter skal visstnok [vurdere en tredje utvei](#). Dette skal være et kompromiss hvor Storbritannia frem til midten av 2022 *midlertidig* vil anvende EUs eksterne tollregime, men uten å være en del av tollunionen eller EUs felles handelspolitikk. Formålet vil være å skape en bro frem til et nytt tollsamarbeid er på plass. Planen må fremdeles presenteres formelt for EU og det er usikkert om man i EU vil se på dette som en akseptabel og langsiktig garanti eller som noe annet enn en ren utsettelse av brexit i ytterligere to år. I en [rapport 24. mai](#) uttaler brexit-

komiteen i det britiske underhuset at en slik forlengelse av tollunionen med EU er «*the only viable option*» dersom de to andre toll-samarbeidsformene ikke kan gjennomføres.

Labours ledelse har gått inn for å forbli i en tollunion med EU («*a customs union*»), om ikke nødvendigvis i dagens tollunion («*the customs union*»). Dette kan by på utfordringer, ikke minst for utformingen av en selvstendig handelspolitikk, men vil kunne bidra til å løse grensespørsmålet. Les mer i [informasjonspakken til Europautvalget i mars 2018](#)..

18. april [stemte overhuset i det britiske parlamentet mot regjeringens plan om å gå ut av EUs tollunion](#) og avviste regjeringens foreslåtte planer for det fremtidige tollsamarbeidet med EU. I følge BBC ville det i dag også vært flertall i underhuset for å forbli i en tollunion med EU dersom saken skulle voteres over uten å knyttes til andre brexit-saker. En slik votering har så langt ikke funnet sted, [men kan presses fram](#), ikke minst før EU-toppmøtet i juni hvor Theresa May nå er under press til å komme opp med en løsning på toll- og grensespørsmålet mellom Irland og Nord-Irland.

Overgangsordningen

Storbritannia og EU har kommet til politisk enighet om en overgangsperiode fra mars 2019 t.o.m. desember 2020. Dens anvendelse avhenger av at partene blir enige om en endelig skilsmisseavtale før mars 2019.

Storbritannia skal i overgangsperioden respektere hele EU-retten (inkludert nye rettsakter), budsjettforpliktelser og juridisk kontroll, men uten å være med i EUs politiske strukturer. Storbritannia forblir med dette i det indre marked og i EUs tollunion, og alt fortsetter som før, inkludert fri bevegelse av personer, bortsett fra at Storbritannia ikke lenger vil være EU-medlem.

Av den politiske enigheten følger også at Storbritannia i overgangsperioden vil måtte følge EUs felles fiskeripolitikk. Dette har skapt støy både hos britiske fiskeriorganisasjoner og hos enkeltrepresentanter i det britiske parlamentet som ønsket kontroll over egen fiskeripolitikk allerede fra mars 2019.

I Storbritannia ble det allikevel fremstilt som en seier i mars at Storbritannia har fått en garanti fra EU om at de kan fremforhandle og signere egne handelsavtaler med tredjeland i overgangsperioden. Dette betyr at Storbritannia vil kunne starte forhandlinger om fremtidig handelsavtaler med tredjeland inkludert Norge og de andre EFTA-landene allerede fra mars 2019.

Samtidig slås det fast at Storbritannia i overgangsperioden vil være bundet av sine internasjonale forpliktelser i avtaler som de i dag har gjennom sitt EU-medlemskap (f. eks. handelsavtaler), men uten å kunne delta i felles institusjoner etablert under disse avtalene. Dette forutsetter selvsagt at en slik tilknytning er akseptabel for alle internasjonale partnere. Det vil si at de også vil forbli bundet av forpliktelsene i EØS-avtalen i overgangsperioden selv om de formelt går ut både av EU og EØS fra mars 2019, dersom dette er akseptabelt for EØS EFTA-landene.

En fremtidig avtale

Når det gjelder den fremtidige avtalen, ønsker partene å ha et rammeverk klart innen mars 2019, for så å ferdigstille forhandlingene i overgangsperioden. Veldig forenklet ønsker EU en «*ambisøs*», [men tradisjonell handelsavtale](#). Dette vil innebære tollfri handel på varer (som i dag), et tollsamarbeid som tilpasses dette, og dagens gjensidige adgang til hverandres fiskerisoner. For tjenester, derimot, legges det opp til mer begrenset markedsadgang. EU understreker at Storbritannia vil måtte tilpasse seg EU-standarder for å sikre like konkurransevilkår i det fremtidige forholdet, med effektive mekanismer for overvåking og tvisteløsning.

Den britiske regjeringen på sin side har argumentert for et svært omfattende og dypt samarbeid - den mest omfattende og dyptgående handelsavtalen mellom to land noensinne. Man ser for seg en differensiert tilnærming til det indre marked med tett samarbeid på visse områder (f. eks. varehandel, energi, dataflyt og finans) og i visse tilsyn og byråer (som luftfart, medisiner, og kjemikaler). Man innser at man vil måtte ha samme standarder og regler som EU, og tett regulatorisk samarbeid på noen (mange?) områder, men man ønsker selv å bestemme de (samme) reglene og standardene og stå fritt til å endre disse på et hvert fremtidig tidspunkt. Den britiske regjeringen er også tydelig på at avtalen må inneholde en tvisteløsningsmekanisme som er «*completely independent*», og at denne måtte kunne løse konflikter raskt og rettferdig.

Les mer i [informasjonen som ble oversendt for EU/EØS-debatten 24. mai](#).

Norske vurderinger av brexit

Den norske regjeringen har understreket at brexit ikke endrer Norges forhold til EU. Dette forblir forankret i EØS-avtalen og andre avtaler med EU. Samtidig har regjeringen sagt den vil følge tett hva en skilsmisseavtale og en eventuell overgangsordning mellom Storbritannia og EU vil bety for det indre marked og for forholdet til Storbritannia. Regjeringen har vært tydelig på at Norge ønsker muligheten til å bli inkludert i felles løsninger mellom EU og Storbritannia som berører det indre marked.

Regjeringen har også vært tydelige på at Storbritannia så langt har avvist EØS som en fremtidig modell og at fortsatt tilknytning til EØS derfor ikke har vært en aktuell problemstilling. I et [intervju med Financial Times 13. mai](#) uttalte Erna Solberg at dersom EØS mot formodning allikevel skulle bli en aktuell modell for Storbritannia, er Norge åpne for dette. Hun skal også ha sagt at britisk tilknytning til EØS kan være fordelaktig for Norge: «*I think we will cope very well if the Brits come in. It will give bargaining power on our side too. And it would ease Norway's access to the UK*».

Det er nå en tiltagende debatt i det britiske parlamentet om EØS som mulig modell for Storbritannia. Selv om både regjeringen og ledelsen i Labour meget tydelig har avvist EØS som modell, har debatten tiltatt etter at overhuset i begynnelsen av mai stemte *for* et endringsforslag som tilsier at Storbritannia skal forbli tilknyttet EØS. Saken skal nå stemmes over i underhuset.

Når Storbritannia går ut av EU i mars 2019, går landet også formelt ut av EØS. Samtidig ser det ut til at Storbritannia i den foreslåtte overgangsperioden også vil være bundet av EØS og Norges andre avtaler med EU t.o.m. 2020. På [europautvalgsmøtet i februar 2018](#) understreket utenriksminister Ine Eriksen Søreide at «vi mener det er positivt dersom dette blir løsningen til slutt, fordi det vil gi norske borgere og næringsliv forutsigbarhet og like vilkår».

Når det gjelder det fremtidige forholdet til Storbritannia sa utenriksminister Eriksen Søreide i [EU/EØS-redegjørelsen 22. mai](#) at regjeringens tilnærming til brexit ligger fast: «Vi vil søke et så nært samarbeid med Storbritannia som mulig etter brexit. Det gjelder vårt økonomiske samarbeid, og samarbeid på andre områder som justis og sikkerhet».

Regjeringen presenterte i november 2016 en [analyse](#) av Norges handelspolitiske interesser vis-a-vis Storbritannia. Analysen sa kort oppsummert at en bilateral avtale med Storbritannia må gi minst like god markedsadgang som EØS-avtalen. Utover dette ville det være ønskelig å forhandle om bedre markedsadgang for fisk enn det som var tilfelle i EØS i dag.

Regjeringen har [opprettet en brexit task force \(BxTF\)](#) som skal koordinere arbeidet mellom departementene i forbindelse med brexit-prosessen. Det foregår et omfattende kartleggingsarbeid, blant annet av behovet for å endre norske lover og forskrifter, men utover en [innledende kartlegging](#) i mars 2017 av mulige konsekvenser av brexit har ikke BxTF foreløpig publisert ytterligere informasjon om mulige konsekvenser av brexit.

Tidslinje

Desember 2017	<ul style="list-style-type: none">• Politisk enighet om en skilsmisse:<ul style="list-style-type: none">• ingen fysisk grense Irland/Nord-Irland• en rolle for EU-domstolen mht. borgeres rettigheter også etter skilsmissen• finansielle bidrag fra Storbritannia i størrelsesorden 40-50 mrd. euro + budsjettbidrag 2019-2020
Januar 2018	<ul style="list-style-type: none">• EU vedtar retningslinjer for en overgangsordning:<ul style="list-style-type: none">• Storbritannia forblir i EUs tollunion og i det indre marked• Storbritannia må godta alle regler (også nye), EU-domstolskontroll, og budsjettbidrag i overgangsperioden...• ...men uten å være EU-medlem, mao. uten å sitte ved bordet
Februar 2018	<ul style="list-style-type: none">• Europakommisjonens utkast til skilsmisseavtale:<ul style="list-style-type: none">• Nord-Irland må forbli i EUs tollunion og indre marked for å unngå en fysisk grense om ikke andre løsninger finnes• May protesterer: "no UK prime minister could ever agree to it"
Mars 2018	<ul style="list-style-type: none">• Felles utkast mellom EU og Storbritannia til foreløpig skilsmisse- og overgangsavtale<ul style="list-style-type: none">• Flere områder, f eks grensespørsmålet, må fremdeles avklares• Ulike ideer om en fremtidig avtale<ul style="list-style-type: none">• Kommisjonen snakker om en handelsavtale, Europaparlamentet om en assosieringsavtale• Theresa May ønsker en unik avtale, ingen tollunion og en differensiert tilnærming til det indre marked• Jeremy Corbyn ønsker en tollunion med EU, men er mer vag mht. det indre marked• EØS: frist for å melde seg ut av EØS-avtalen (1 år før brexit)<ul style="list-style-type: none">• uklart om eller evt. hvordan Storbritannia vil gjøre dette
Mars-oktober 2018	<ul style="list-style-type: none">• Sluttforhandlinger /ferdigstilling av en endelig skilsmisseavtale og overgangsordning
Oktober 2018	<ul style="list-style-type: none">• EU/brexit-toppmøte i Brussel for å godkjenne endelig skilsmisseavtale og overgangsordning
Oktober 2018- mars 2019	<ul style="list-style-type: none">• Ratifikasjon av skilsmisseavtalen og overgangsordningen i Europaparlamentet og i det britiske parlamentet
Mars 2018- mars 2019	<ul style="list-style-type: none">• Forhandlinger om et rammeverk for en fremtidig avtale<ul style="list-style-type: none">• Formelle forhandlinger om selve avtalen kan ikke starte før Storbritannia formelt er et tredjeland etter mars 2019
Mars 2019- desember 2020	<ul style="list-style-type: none">• Overgangsperioden<ul style="list-style-type: none">• Storbritannia og EU (ferdig)forhandler en fremtidig avtale

Status for implementering av EUs fjerde jernbanepakke

[Den fjerde jernbanepakken](#) er vedtatt i EU, og i løpet av 2018 vil alle rettsaktene i lovgivningspakken ha trådt i kraft i EU. Flere forhold i den fjerde jernbanepakken krever lovendringer og dermed stortingsbehandling for å kunne tas inn i norsk rett. Arbeidet med den fjerde jernbanepakken er imidlertid ikke inntatt i regjeringens [arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2018, ei heller i oversikten over viktige saker som fulgte med arbeidsprogrammet](#).

I forbindelse med et oppdrag har utredningsseksjonen i Stortingets administrasjon fått [oppdatert informasjon](#) av Samferdselsdepartementet om prosessen rundt implementeringen av den fjerde jernbanepakken i norsk rett. Departementet planlegger å sende et forslag til nødvendige lovendringer på høring i mai 2018. Samferdselsdepartementet tar deretter sikte på å legge fram en lov- og samtykkeproposisjon for Stortinget innen utgangen av 2018.

Departementet viser til at pakken innebærer overføring av myndighet til Det europeiske jernbanetilsynet (ERA) og til EU-domstolen. Drøfting av forholdet til Grunnloven er derfor relevant, ifølge Samferdselsdepartementet.

Nærmere om de enkelte direktivene og forordningene

EU-kommisjonen la den 31. januar 2013 fram forslag til en fjerde jernbanepakke, jf. [COM\(2013\) 25](#) og tilhørende [pressemelding](#). Konkret inneholdt pakken forslag om endring av fem EU-direktiver/EU-forordninger, pluss oppheving av én forordning. Status for rettsaktene i EU, samt norske EØS-notater med lenker, er gjengitt under.

	Tittel	EU			Norsk EØS-notat
		Forslag	Vedtatt	Anvendelse	
1	Åpning av nasjonale jernbanepassasjermarkeder	KOM(2013) 29	32016L2370	25.12.2018	2016/2370 (13.03.2017)
2.	Åpning av markedet for nasjonal persontransport med jernbane	KOM(2013) 28	32016R2338	24.12.2017	2016/2338 (07.03.2017)
3.	Nytt jernbanesikkerhetsdirektiv	KOM(2013) 31	32016L0798	15.06.2016	2016/798 (07.03.2017)
4.	Nytt samtrafikkdirektiv	KOM(2013) 30	32016L0797	15.06.2016	2016/797 (07.03.2017)
5.	Ny ERA-forordning	KOM(2013) 27	32016R0796	15.06.2016	2016/796 (07.03.2017)
6.	Oppheving – regnskaper	KOM(2013) 26	32016R2337	12.01.2017	2016/2337 (23.05.2017)

Kilder: [Europalov.no](#)

Av tabellen fremgår at alle direktivene er vedtatt i EU. Med unntak av 2016/2370, som vil tre i kraft i EU fra og med 25. desember 2018, har rettsaktene allerede begynt å gjelde i EU.

Åpning av nasjonale jernbanepassasjermarkeder

Etter [europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2016/2370 av 14.12.2017](#) skal det åpnes for konkurranse på jernbanenettet for innenlands persontransport fra og med 14. desember 2020. Dette innebærer at alle togselskap som er godkjent i EU, kan etablere kommersielle jernbaneruter hvor som helst i EU. Retten kan begrenses der det allerede drives en rute under en kontrakt om offentlig tjenesteforpliktelse. Målet er å øke omfanget og kvaliteten på persontransport med tog. Direktivet skal være gjennomført i norsk rett innen 25. desember

2018. I Norge må, ifølge Samferdsdepartementet, [jernbaneforskriften](#) endres for å tilfredsstillere tilgangsbestemmelsene i direktivet.

Åpning av markedet for nasjonal persontransport med jernbane

Etter [europaparlaments- og rådsforordning \(EU\) 2016/2338 av 14.12.2017](#) skal det som en hovedregel være krav om konkurranse (dvs. anbud) ved tildeling av kontrakter om offentlig tjenesteyting for persontransporttjenester med jernbane (konkurranse om sporet).

Kravet om anbud vil gjelde fra 3. desember 2019. I en overgangsperiode fram til 24. desember 2023 vil det være mulig med direktetildeling med en maksimal kontraktslengde på 10 år. Senest fra 25. desember 2023 skal alle kontrakter tildeles etter konkurranse.

Forordningen åpner for direkte tildeling av kontrakter i følgende situasjoner:

- i) Særlige omstendigheter som gjør at direktetildeling av kontrakten vil gi bedre kvalitet på tjenestene eller høyere kostnadseffektivitet.
- ii) Mangel på tilbydere.
- iii) Lav kontraktsverdi/begrenset togproduksjon.
- iv) Hastetiltak ved fare for trafikkavbrudd.

Gjennom jernbanereformen har Stortinget allerede lagt grunnlag for konkurranse om sporet i Norge. Nødvendige tilpasninger av norsk rett til forordningen kan i følge Samferdsdepartementet gjennomføres i form av forskrift med hjemmel i [jernbaneloven](#) og [yrkestransportloven](#).

Nytt jernbanesikkerhetsdirektiv, nytt samtrafikkdirektiv og ny ERA-forordning

ERA er EUs jernbanebyrå, [European Union Agency for Railways](#). Med nytt samtrafikkdirektiv og nytt jernbanesikkerhetsdirektiv i Jernbanepakke IV får ERA tilført nye oppgaver og myndighet. Det er derfor også nødvendig med en ny ERA-forordning. Dette vil ifølge Samferdsdepartementet føre til behov for endringer av jernbaneloven med tilhørende forskrifter.

Nytt jernbanesikkerhetsdirektiv

Etter [europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2016/798 av 11. mai 2016](#) skal det innføres et felles europeisk sikkerhetsattest for jernbaneforetak. Sertifikatet skal utstedes av ERA og vil være gyldig i hele EU. For foretak som bare ønsker å operere nasjonalt, vil det fortsatt være nasjonale myndigheter som utsteder sertifikater. Andre bestemmelser i direktivet er bl.a. en begrensning av medlemslandenes mulighet til å fastsette nye nasjonale regler for jernbanen.

Nytt samtrafikkdirektiv

Av [europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2016/797 av 11. mai 2016](#) følger det at ERA skal få myndighet til å godkjenne jernbanekjøretøy som skal brukes i flere land. Dersom søkeren ønsker det, kan kjøretøy som skal benyttes i ett enkelt land, fortsatt behandles av nasjonale myndigheter. Videre følger det at ERA skal få myndighet til å forhåndsgodkjenne tekniske løsninger langs sporet for det felleseuropeiske signalstyringssystemet [ERTMS](#).

Ny ERA-forordning

Den nye ERA-forordningen i Jernbanepakke IV foreslår å tilføre ERA myndighet til å fatte vedtak på følgende tre områder:

- Utstede felles sikkerhetsattest til jernbaneforetak.
- Utstede tillatelser til jernbanekjøretøy.
- Forhåndsgodkjenne tekniske løsninger for ERTMS.

Etter [europaparlaments- og rådsforordning \(EU\) 2016/796 av 11. mai 2016](#) [Eller Etter den nye ERA-forordningen] skal klager på ERAs vedtak behandles i en klagenemnd. Vedtak i nemnda vil være bindende for ERA. Vedtak truffet av ERA, kan bringes inn for EU-domstolen. For Norge vil dette i følge Samferdselsdepartementet bety at:

- Vedtaksmyndighet overføres fra Statens jernbanetilsyn til ERA.
- Klagemyndighet overføres fra Samferdselsdepartementet til ERAs klagenemnd.
- Domstolsmyndighet overføres fra norske domstoler til EU-domstolen.

I forbindelse med innlemmingen av den gjeldende ERA-forordningen i EØS-avtalen ble det tatt inn en [tilpasningstekst](#). Norske myndigheter legger til grunn at disse tilpasningene blir videreført ved en innlemming av den nye ERA-forordningen i norsk rett, dvs. at Norge fortsatt får delta i ERAs arbeidsgrupper og styre (fortsatt uten stemmerett), og at norske søkere kan sende inn sine søknader på norsk.

Overføring av forvaltningsmyndighet fra norske forvaltningsorganer til EU-organer, i tillegg til overføring av domstolsmyndighet fra norske domstoler til EU-domstolen kan være konstitusjonelt utfordrende. Samferdselsdepartementet uttaler selv at drøfting av forholdet til Grunnloven er relevant. Spørsmålet blir også om myndighetsoverføringen vil basere seg på en løsning innenfor to-pilarsystemet, som ved energitilsynet ACER og finanstilsynene, eller om den vil skje utenom to-pilarsystemet som for eksempel ved det nye datatilsynet (personvern) og tilsyn knyttet til luftfart og kjemikalier.

ESA-sak om foreldrepengeordningen til EFTA-domstolen

EFTAS overvåkingsorgan [ESA meldte 7. mai](#) at de tar Norge til EFTA-domstolen fordi de mener at de norske reglene for foreldrepenger bryter med EØS-avtalen.

Uttak av fedrekvoten ved fødsel er etter dagens regler avhengig av at mor har opparbeidet rett til foreldrepenger, og også har benyttet seg av retten. Videre er foreldrepenger til far i permisjonstiden utenom fedrekvoten avhengig av mors aktivitet i samme periode. Motsvarende regler er ikke gitt for kvoteuttak eller foreldrepenger til mor. Som følge av reglene kan far risikere ikke å ha rett på betalt foreldrepermisjon overhodet. ESA mener fedre har mindre omfattende permisjonsrettigheter enn mødre, og anser at dette er et brudd på [likestillingsdirektivet](#): «EØS-reglene krever ikke at Norge skal tilby betalt foreldrepermisjon. Men når Norge velger å gjøre det, må ordningen være tuftet på likebehandling», sier ESA-president Bente Angell-Hansen.

Henvisning til EFTA-domstolen er tredje og siste trinnet i ESAs formelle prosedyre mot Norge. ESA innledet en gransking av de norske reglene for foreldrepenger på eget initiativ i oktober 2015, og sendte et [formelt åpningsbrev](#) sommeren 2016, etterfulgt av en [grunnlagt uttalelse](#) i november 2017.

Norske myndigheter har [forsvart de norske reglene](#) ved å hevde at de ikke omfattes av likestillingsdirektivet. Dersom de nasjonale reglene om foreldrepenger likevel omfattes av direktivet, mener regjeringen at det norske systemet må kalles et positivt tiltak med formål å få kvinner til å delta i arbeidslivet. Likestillingsdirektivet åpner for en slik positiv diskriminering, men ESA mener at de norske reglene ikke tilfredsstiller kravene.

«Det foreligger ingen EØS-rettslig plikt til å utbetale foreldrepenger. Når Norge likevel tilbyr en så raus ordning som betalt foreldrepermisjon i opptil 59 uker, så [bør vi selv få bestemme](#) hvilke krav og vilkår som skal innfris for at noen skal få betalt permisjon. Det skal ikke styres fra Brussel», sa barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland til Dagens Næringsliv 7. mai.

Professor Finn Arnesen ved universitetet i Oslo mener [de norske reglene er åpenbart diskriminerende](#), men at spørsmålet er om dette er diskriminering som rammes av likestillingsdirektivet. Ifølge Arnesen kan et tap i EFTA-domstolen føre til søksmål: «Dersom Norge blir felt i EFTA-domstolen, blir det spørsmål om de fedrene som er rammet kan kreve erstatning for det økonomiske tapet de har lidd. De fedrene det er tale om, er dem som har tatt ut permisjon uten rett til foreldrepenger».

Arbeids- og velferdsdirektoratet anslår at [rundt 6000 fedre årlig ikke har rett til fedrekvote](#), og kostnadene for å gi far like rettigheter som mor beregnes til 800 millioner kroner årlig. 6. juni behandler Stortinget et forslag fra regjeringen som vil øke fedrekvoten til 15 uker, og gjøre at summen blir høyere. I den [likestillingspolitiske redegjørelsen](#) 22. mai, sa statsråd Hofstad Helleland at forslaget er «et stort skritt på vei mot reell likebehandling av mødre og fedre i foreldrepengeordningen. Jeg håper også at dette kan være et virkemiddel for at flere kvinner som jobber deltid kan jobbe mer».

Handelshindre for stål og aluminium

«Det er svært uheldig at USA nå formelt har besluttet å innføre handelshindre for aluminium og stål, en beslutning som ser ut til å være proteksjonistisk motivert, selv om den begrunnes med nasjonal sikkerhet». [Dette sa utenriksminister Ine Søreide Eriksen](#) i mars etter at den amerikanske presidenten hadde besluttet å innføre straffetoll på stål og aluminium.

I [EU/EØS-redegjørelsen 22. mai](#) understreket Eriksen Søreide at tiltakene rammer både Norge og det multilaterale handelssystemet som er selve bærebjelken for norsk økonomi. Hun gjentok regjeringens posisjon «om at tiltakene i sin helhet må trekkes tilbake».

Dette var også hovedbudskapet under næringsminister Røe Isaksens besøk til Washington DC denne uken. Han [påpekte i forbindelse med besøket](#) urimeligheten i forskjellsbehandlingen mellom EU og Norge, og hvordan tiltakene til den amerikanske administrasjonen «oppfattes som en grovt urettferdig behandling av en nær alliert».

Norge var ikke blant de land som fikk et (midlertidig) unntak fra straffetollen da den ble innført i mars, slik blant annet EU fikk (foreløpig frem til 1. juni). Utenriksminister Eriksen Søreide sier at det er svært [uheldig at USA legger opp til en prosess der noen land kan forhandle seg til fritak](#) og at det i WTO er meget begrenset adgang til slik forskjellsbehandling.

I Røe Isaksens [møte med USAs handelsminister Wilberg Ross 23. mai](#), skal Ross ha uttalt at USA vil behandle Norge og EU på lik måte, og at Norge ikke får noe unntak fra den amerikanske straffetollen før president Trump har bestemt seg for EUs videre skjebne 1. juni. At Norge og EU skal ha blitt behandlet ulikt mellom mars og juni skal i følge Røe Isaksen ikke ha vært en bevisst handling fra amerikansk side. Han legger til at det er vanskelig å si om Norge på denne måten blir avhengig av forhandlinger mellom EU og USA.

Norge [har ikke tatt i bruk eller vurdert mottiltak](#) mot USA. Utenriksminister Eriksen Søreide har ment at «det bør være høy terskel for å skattlegge norske forbrukere og næringsliv ved å innføre hindre for import». I forbindelse med sitt møte med Ross tilføyde næringsminister Røe Isaksen at Norge ikke har noen tradisjon for slike mottiltak og at Norge dessuten er «en liten fisk i det store havet. Men det er viktig for oss å få frem hvor alvorlig norske myndigheter ser på dette».

Selv om bare rundt 0,2 % av norsk stål og aluminium går til det amerikanske markedet, [berøres norsk næringsliv indirekte](#) gjennom forverring av en allerede krevende situasjon på de globale markedene, ikke minst i Europa. Den indirekte effekten vil forsterkes ytterligere «dersom den pågående dialogen og forhandlingene mellom USA og Kina erstattes av varslede handelshindre», sa Eriksen Søreide i sin redegjørelse 22. mai.

Hun understreket særlig frykten for eventuelle beskyttelsestiltak fra EU som svar på den amerikanske straffetollen: «Skulle slike tiltak omfatte Norge, vil norsk næringsliv på kort sikt være meget utsatt, siden eksporten til det indre marked er så mye viktigere enn salg utenfor Europa».

Utenriksminister Eriksen Søreide understreket i redegjørelsen at regjeringen er i tett kontakt med Europakommisjonen og EUs medlemsland for å forhindre at Norge som EØS-land blir rammet. Dette var også [tema i forbindelse med EØS-rådsmøtet i Brussel 23. mai](#) hvor Eriksen Søreide representerte Norge. De tre EØS EFTA-ministrene advarte der mot eventuelle beskyttelsestiltak mot EØS EFTA-landene og understreket at de hadde en klar forventning til at slike tiltak ikke ville bli rettet mot handel internt i EØS: «*It is important to avoid putting at risk the integrity of the Internal Market and the robustness and predictability of the EEA Agreement*».

Tilbake i 2002 var Norge i konflikt med EU over tilsvarende beskyttelsestiltak etter at USA under president Bush hadde innført straffetoll på stål. Den gang ble Norge omfattet av EUs beskyttelsestiltak med begrunnelse i WTO-regelverket (alle WTO-land måtte behandles likt), mens Norge mente EØS-retten hadde forrang og at EUs tiltak var et brudd på den frie flyten av varer i det indre marked (EØS). Etter en midlertidig periode på seks måneder, [gjorde EU sine tiltak permanente i september 2002](#). EU gikk riktignok med på å innrette tiltakene på en måte som i liten eller mindre grad rammet norsk industri, men kom aldri til noen permanent løsning på det *prinsipielle* spørsmålet (WTO eller EØS), noe [dåværende utenriksminister Jan Petersen også medga](#) i Stortingets Europautvalg i september 2002. Konflikten ble så løst ved at [USA i 2003 opphevd sin opprinnelige straffetoll](#), som så gjorde EUs beskyttelsestiltak unødige.

Spørsmålet blir jo allikevel hvilken holdning EU denne gang vil ta overfor EØS EFTA-landene dersom de igjen skulle innføre beskyttelsestiltak. EUs handelskommisær skal ha uttalt at det ikke er helt umulig at Norge blir unntatt, ettersom EU har en spesiell avtale med Norge: «Men vi er ikke der ennå», [sier hun i følge NTB](#) (24. mai). Hun bekrefter at det er politiske samtaler med Norge om saken. Utfordringen skal fremdeles være at Norge står utenfor EUs tollunion og dermed i utgangspunktet skal behandles likt med andre tredjeland (likebehandlingsprinsippet i WTO). Utenriksminister Søreide viser igjen til at EØS-avtalen bygger på et prinsipp om like konkurransevilkår. Hun knytter overfor NTB også saken til norske bidrag til utjevning i EØS: «Samtidig betaler Norge en betydelig kontingent for tilgangen til det indre marked, blant annet gjennom EØS-midlene», påpeker hun.

Bakgrunn

USAs president Donald Trump besluttet 8. mars at USA skal [innføre straffetoll på 25 % på stål og 10 % på aluminium](#). Han begrunnet tiltaket med behovet for å beskytte nasjonal sikkerhet, basert på seksjon 232 i en handelslov fra 1962. Samtidig var han opptatt av å introdusere tiltak for å få ned handelsunderskuddet med ulike land.

Reaksjonene fra allierte og handelspartnere verden over har vært mange og kritiske. Man har advart både mot handelskrig og vært kritisk til at tiltakene er begrunnet i nasjonal sikkerhet. Etter at USA i slutten av mars ga EU et midlertidig unntak fra straffetollen frem til 1. juni mot at EU var villig til å inngå i forhandlinger med USA om bedre markedsadgang for amerikanske produkter til EU, er det særlig Tyskland som har vært pådriver for å etterkomme amerikanernes ønsker, mens andre, blant annet Frankrike, har advart mot å forhandle med en «pistol rettet mot tinningen».

EUs ledere ble allikevel på sitt toppmøte i Sofia 17. mai enige om å [utrede muligheten for å gjenoppta handelsforhandlinger med USA på fire avgrensede områder](#) (industrivarer og offentlige anskaffelser, regulatorisk samarbeid, økt import av amerikansk LNG, og reform av WTO), mot at USA lover et permanent unntak fra straffetollen. Uten det siste, ingen forhandlinger. Samtidig fortsetter nok uenigheten innad i EU hvor imøtekommende man skal være. Det er også usikkert hva USA tenker om EUs forslag. Amerikanerne ønsker særlig forhandlinger om økt markedsadgang for landbruksprodukter, noe EUs toppledere ikke åpnet opp for i Sofia. EUs handelskommisær [Cecilia Malmström skal også ha uttalt at EUs tilbud muligens ikke vil være nok for USA](#).

Les også mer i [informasjonspakken til Europautvalget i mars 2018](#).

Andre aktuelle saker:

Under «Andre aktuelle saker» inkluderer vi saker som ikke er spilt inn spesielt til møtet av regjeringen, men som allikevel kan være av interesse for Europautvalget, med fokus på utviklingen i EU siden siste europautvalgsmøte i mars.

EØS-rådsmøtet 23. mai

«Utenriksminister Ine Eriksen Søreide diskuterte viktigheten av EØS-samarbeidet, kampen mot arbeidslivskriminalitet og situasjonen på Vest-Balkan under det halvårlege møtet i EØS-rådet onsdag 23. mai». Det skriver Utenriksdepartementet i sin [pressemelding](#) om møtet.

EØS-rådet er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet. Her møter de tre EØS EFTA-ministrene sine politiske kolleger i EU (fra EU-formannskapet og fra EUs utenriksstjeneste). Møtene i EØS-rådet følger stort sett en fast dagsorden: En gjennomgang av hvordan samarbeidet fungerer, og en debatt om et aktuelt tema. På møtet 23. mai var det en diskusjon om den europeiske tilsynsmyndighet på finansområdet. Det var også politisk dialog med EUs forhandlingsleder Michel Barnier om brexit.

I [konklusjonene fra møtet](#) legges det spesielt vekt på det gode forholdet mellom EU og EØS EFTA-landene og at EØS-avtalen er positiv for økonomisk utvikling og integrasjon. I konklusjonene vises det til et fortsatt stort etterslep i rettsaker som er vedtatt i EU, men ikke tatt inn i EØS-avtalen. Alle parter blir oppfordret til å arbeide konstruktivt for å få ned etterslepet. I [referatet fra møtet](#) i EØS-rådet i november i fjor framgår det at Liechtenstein som hadde formannskapet, da viste til at man de siste månedene hadde sett at behandlingen av viktige rettsaker og «pakker» hadde blitt forsinket på EU-siden – også for nokså tekniske og greie rettsaker og uttalte at «*There is room to improve our dialogue with a view to avoiding delays.*

It is often most efficient to sit down together and discuss files directly and informally, at technical, legal or political level».

Ifølge [framdriftsrapporten](#) som ble lagt fram foran møtet i mai, har etterslepet steget med 2,6 prosent siden november 2017. Det er nå på 554 rettsaker. I framdriftsrapporten framheves fem utestående rettsaker som særlig viktige: Innskuddsgarantidirektivet, telekompakken fra 2009/BEREC, regler for klasseselskap/inspeksjon av skip, kapitalkravdirektivet (CRD IV), kapitalkravforordningen (CRR) og tredje postdirektiv. Konklusjonene nå i mai tar ellers også til orde for rask gjennomføring av de nye personvernreglene i EØS EFTA-landene.

Fortsatt er rundt halvparten av utestående rettsaker relatert til finansmarkedsområdet. I [vedlegget til regjeringens arbeidsprogram for 2018](#), står det at på tross av at man i perioden september 2016 til mars 2018 hadde tatt inn ca. 80 rettsaker på finansområdet, er det fortsatt ca. 300 finansrettsaker som venter på å bli tatt inn i EØS-avtalen. De fleste er gjennomføringsrettsaker og delegerte rettsaker. [Se også omtale](#).

Konklusjonene viser til at EØS EFTA-landene bidrar til økonomisk og sosial utjevning gjennom EØS-midlene og at landene deltar i mange EU-programmer. Landene oppfordres til å ta aktiv del i programsamarbeidet også i neste periode. Det vises til et tett samarbeid om energi, miljø og klima, og understrekes at dette samarbeidet bør videreføres. Konklusjonene ønsker velkommen den nye artikkel 19-avtalen om handel med basis landbruksvarer mellom Norge og EU, men anerkjenner også at det er et ønske om videre dialog om liberalisering av handel også med bearbejdede landbruksprodukter etter EØS-avtalens protokoll 3. Konklusjonene tar til etterretning at forhandlingene mellom EU og Norge om geografiske indikatorer er satt på hold.

I [EFTAs pressemelding](#) er også EUs mulige reaksjoner knyttet til stål og aluminium omtalt, [jfr. egen omtale](#). Den islandske utenriksministeren uttaler at «*The EEA EFTA States have a clear expectation that there will be no safeguard measures against intra-EEA trade in steel and aluminium products. It is important to avoid putting at risk the integrity of the Internal Market and the robustness and predictability of the EEA Agreement*».

Det var altså en diskusjon om den europeiske tilsynsmyndighet på finansområdet 23. mai. Deltakelse i EU-byråer var også tema på EØS-rådsmøtet i november i fjor. I referatet fra det møtet omtales dette som utfordrende fra EØS EFTA-siden, siden det er en trend at byråene blir gitt beslutningsmyndighet. Det vises til at man så langt har funnet akseptable løsninger, for eksempel på energi og finans. På andre områder, som personvern og telekommunikasjon, er det behov for å fortsette arbeidet, står det i referatet. Det siste kan være interessant sett opp mot personvernforordningen, hvor man ved deltakelse i EUs personvernråd, har gått bort fra en to-pilarløsning (i motsetning til på energi og finans).

Et utvalg rettsaker:

Rettsaktene som er oversendt Stortinget i forkant av europautvalgsmøtet skal normalt innlemmes i EØS-avtalen i Brussel 31. mai. Ingen av rettsaktene krever Stortingets samtykke eller er kommentert av regjeringen (det lenkes opp til regjeringens EØS-notatdatabase). Faggruppa for EU/EØS-informasjon har allikevel valgt å kommentere tre rettsaker til orientering som kan være av interesse for Europautvalget:

Glysofat – fornyet godkjenning

Etter en langvarig behandling i EUs institusjoner og et stort engasjement fra mange aktører ble plantevernmiddelet glyfosat godkjent for fem nye år. (Glyfosat er bedre kjent under varemerket Roundup, og brukes mot ugress). Europaparlamentet ønsket en utfasing i løpet av noen år, mens

EU-landene ikke kom til enighet i den ordinære behandlingen. [Forordningen](#) ble derfor avgjort i EUs appellkomité i november 2017.

Norges standpunkt har hele tiden vært at glyfosat bør få fornyet godkjenning da man har ansett at det ikke har vært grunnlag for avslag basert på EUs godkjenningskriterier. Norge har derfor også støttet tidligere forslag til forordning, der ny godkjenningsperiode var foreslått til ti år. [Danmark, Sverige og Finland](#) gikk inn for fem år forlengelse under den endelige behandlingen av forslaget.

Diskusjonen har i stor grad dreid seg om usikkerhet knyttet til om glyfosat er kreftfremkallende. Europakommisjonen konkluderte til slutt med at glyfosat ikke medfører risiko for kreft. På grunn av usikkerhet og omfattende bruk av stoffet, ble det i regodkjenningen knyttet en del betingelser og begrensninger.

Etter godkjenningen av selve stoffet glyfosat, skal [de ulike preparatene som inneholder glyfosat vurderes på nasjonalt nivå](#). Det skal her tas hensyn til nasjonale miljøforhold. Per desember 2017 er det 27 godkjente glyfosatpreparater i Norge, og Mattilsynet har som mål at alle norske plantevernmidler som inneholder glyfosat skal bli revurdert i 2018.

Overvåkingsprogram for skrantesyke

[Forordningen](#) om et 3-årig overvåkingsprogram for skrantesyke (CWD) hos hjortedyr skal tas inn i EØS-avtalen. Det vil ha økonomiske konsekvenser. Det er ikke behov for Stortingets samtykke, mener regjeringen, siden det i revidert nasjonalbudsjett foreslås økte bevilgninger på 15 millioner kroner til Mattilsynets arbeid med CWD. Selve forordningen er ikke direkte omtalt i budsjettproposisjonen.

CWD er en prionsykdom som rammer hjortedyr. Sykdommen ble funnet for første gang i Europa, da en rein testet positivt i Norge i april 2018. Forordningen gjelder et overvåkingsprogram i perioden 2018-2020 som skal gjelde Finland, Sverige, Norge, Polen, Estland, Latvia og Litauen. Norge har allerede innført et omfattende CWD-program, og tar årlig flere prøver enn det som kreves i forordningen. Det ble i 2017 tatt ca. 25 600 prøver. Vilklårene i EUs overvåkingsprogram gjør likevel at vi ikke automatisk kan si at vi oppfyller dem, står det i regjeringens EØS-notat.

Siden første funn i 2016 er det funnet 11 smittede dyr i Nordfjella. I tillegg er det funnet fire tilfeller av en annen variant av CWD: tre elg (Lierne og Selbu) og en hjort i Gjemnes. Det er i 2008 gjort ett funn i Finland på grensen til Russland (en elg med det som antas er en mindre smittsom variant).

I februar i år hadde landbruks- og matminister Jon Georg Dale møte med EU-kommissær for helse og mattrygghet, Vytenis Andriukaitis. Statsråden var da spesielt opptatt av at en arbeidsgruppe under Europakommisjonen [diskuterer ytterligere tiltak](#) mot CWD. Ett av tiltakene er importbegrensninger på reinsdyrkjøtt, også fra områder i Norge hvor det ikke er påvist smitte. [Dale omtaler et slikt mulig tiltak som uforholdsmessig](#), og at det kan få vidtrekkende konsekvenser for tamreindrift og jakt i Norge. «Vi har allerede pålagt oss selv eksportbegrensninger til EU i de områdene der det har vært påvist skrantesyke. Vi mener at det er uhensiktsmessig at EU legger opp til utvide eksportforbudet til områder der det ikke er påvist positive funn», sier landsbruks- og matminister Dale til Nationen 3. februar.

Forberedende tiltak om forsvarsforskning

På kommende møte i EØS-komiteen skal «Budsjettlinje 12 02 01 (2018)» tas inn i protokoll 31 i EØS-avtalen. I informasjonen som er sendt til Europautvalget vises det til [budsjettproposisjon 1 S \(2017-18\)](#).

Saken gjelder norsk deltakelse i [forskningsdelen i forsøksperioden til Det europeiske forsvarsfondet](#). Fondet skal gjelde i perioden 2017-2020. Selve avtalen ble tatt inn i EØS-avtalen i oktober 2017. Det ble den gangen heller ikke tatt forbehold om Stortingets samtykke, men vist til den samme budsjettproposisjonen. I 2017 var det norske bidraget beregnet til 585 000 euro. (For mer informasjon, se [informasjonspakken til Europautvalgsmøtet i oktober 2017](#)).

Det er lagt opp til at Norge skal forplikte seg til deltakelse i fondet ett år av gangen. «Budsjettlinje-vedtaket» i kommende møte i EØS-komiteen gjelder det norske bidraget for 2018.

Det forberedende forskningsfondet skal [avløses av et permanent forsvarsfond fra 2020](#). Forslaget ble lagt fram i juni i fjor, og planene er at fondet, i tillegg til forskning, også skal finansiere felles innkjøp og utvikling av viktig utstyr og teknologier. I vedlegget til regjeringens arbeidsprogram står det at Norge vil «[arbeide aktivt for å få mulighet til å delta](#)» i det permanente fondet. Det står videre at Norge også vil vurdere mulighet og ønske om å delta i konkrete prosjekter innenfor det permanente strukturerte forsvarssamarbeidet (PESCO).

I [debatten om den europapolitiske redegjørelsen 24. mai](#) tok Liv Signe Navarsete (Sp) opp Stortingets rolle i utviklingen av forsvarssamarbeidet med EU, og etterlyste at regjeringen la fram en sak for Stortinget.